

ZASADY PRACY

Z DZIECKIEM LEWORĘCZNYM

Leworęczność

- Leworęczność jest naturalnym przejawem dominacji jednej z półkul mózgowych, podobnie jak praworęczność.
- Dzieci leworęczne mają w pierwszym etapie nauki więcej trudności w opanowaniu umiejętności pisania niż dzieci praworęczne, nawet jeśli z leworęcznością nie współwystępują żadne zaburzenia.
- Dzieje się tak, ponieważ naturalnym kierunkiem pisania dla tych dzieci byłoby pisanie od strony prawej ku lewej. Zgodnie z tą tendencją wiele z nich w okresie przygotowawczym rysuje szlaczki, zaczynając od prawej krawędzi kartki papieru, a linie poziome kreśli od prawej do lewej strony. Z chwilą podjęcia pierwszych prób pisania ta preferencja kierunku ruchu natychmiast daje o sobie znać.
- Dzieci leworęczne zaczynają pisać wyrazy od prawej do lewej strony, czy tzw. pismem zwierciadlanym. W zeszytach piszą często od prawego brzegu. Zwykle ustępuje to w klasie I. Jeśli jednak symptomy takie utrzymują się dłużej, pismo lustrzane jest już przejawem zaburzeń.
- Trudnym zadaniem dla dziecka leworęcznego w pierwszym okresie pisania jest właściwe ułożenie ręki i zeszytu podczas pisania. Często są one niepoprawne.
- Występuje tu szereg problemów technicznych, takich jak zasłanianie przepiszywanego tekstu, silne wygięcie ręki w stawie nadgarstkowym, a przez to szybkie męczenie ręki czy wręcz ból, wolne tempo pisania, niski poziom graficzny pisma (dysgrafia), litery nierówne, niekształtne, źle połączone ze sobą, pismo nieczytelne.
- Większość dzieci leworęcznych potrafi uporać się z tymi problemami do końca klasy I, szczególnie, gdy nauczyciele rozumieją ich problemy i umieją im pomóc.

- Niekiedy jednak trudności te mogą przetrwać, utrzymując się w dalszych klasach i prowadząc do niepowodzeń szkolnych.
- Konsekwencje o charakterze wtórnym to: zaburzenia emocjonalne, trudności wychowawcze, niekorzystne zmiany osobowości, pojawienie się zaburzeń nerwicowych (tzw. fobia szkolna).
- Nieprawidłowa lateralizacja często współwystępuje z zaburzeniami rozwoju funkcji percepcyjnych, obniżeniem sprawności motoryki rąk i nieprawidłowym wykształceniem się orientacji w schemacie ciała i przestrzeni.

W tych przypadkach zazwyczaj występują trudności w czytaniu (dysleksja) i/lub w pisaniu (dysgrafia).

- Leworęczności nie traktujemy jako stanu patologii, musimy jednak wziąć pod uwagę, że dziecko leworęczne ma początkowo trudności techniczne z opanowaniem umiejętności pisania z powodu trudności w przystosowaniu się do struktury i dynamiki pisma.
- Najbardziej intensywnej pomocy powinno się udzielić dziecku leworęcznemu w klasie „0” i na początku klasy I.

Zasady postępowania i pracy z dzieckiem leworęcznym

(wg Marty Bogdanowicz)

1. Prawidłowa postawa podczas pisania lewą ręką:

- Dziecko siedzi przy stole, ma obie stopy oparte o podłogę, oba przedramiona oparte o stół, plecy wyprostowane, centralna oś ciała (linia kręgosłupa) przyjmuje położenie pionowe.
- Tułów znajduje się w pewnej odległości od stołu (bez opierania się), co zapewnia rękom swobodę ruchów.
- W ławce szkolnej dziecko leworęczne ma sąsiada po swojej prawej stronie, przez co zapewnia się swobodę ruchów piszącej ręki każdego z dzieci.
- Światło powinno padać z przodu lub z prawej strony, w klasie należy dziecko posadzić w środkowym rzędzie, gdzie światło jest najbardziej rozproszone.

2. Właściwe położenie zeszytu:

- Zeszyt powinien znajdować się w pewnej odległości od ciała dziecka, a tym samym od brzegu stołu; takie położenie zeszytu umożliwia oparcie całego przedramienia lewej ręki.
- Zeszyt powinien być ułożony ukośnie, lekko nachylony w prawą stronę; takie ułożenie pozwala na ciągłe pisanie pod kontrolą wzroku.
- Zeszyt powinien znajdować się nieco na lewo od osi ciała piszącego, co zapewnia swobodę ruchu piszącej ręce.

3. Prawidłowy sposób trzymania pióra:

- Pióro należy trzymać w trzech palcach – między kciukiem, a lekko zgiętym palcem wskazującym, oparte na palcu środkowym (podobnie jak w prawej ręce).
- Palce trzymające pióro powinny znajdować się w odległości około 2 cm od powierzchni papieru, co pozwala śledzić zapisywanie tekstu i zachować poprawną postawę ciała.
- Na początku nauki pisania dziecko powinno pisać przez dłuższy czas ołówkiem, aż do utrwalenia nawyków ruchowych związanych z pisaniem.

4. Prawidłowy układ dłoni i nadgarstka:

- Dłoń wraz z nadgarstkiem stanowi przedłużenie przedramienia.
- Brzeg dłoni, nadgarstka i przedramię opierają się cały czas o stół i zeszyt, przesuwają się podczas pisania.
- Koniec pióra kierowany jest ku lewemu ramieniu lub zmierza do punktu w połowie odległości między ramieniem, a łokciem.
- Przedramię lewej ręki jest prostopadłe do liniatury zeszytu.
- Dłoń i palce trzymające pióro znajdują się poniżej liniatury zeszytu, aby nie przesłaniały zapisywanego tekstu.

5. Koordynacja ruchów obu rąk:

Sprawne zapisywanie tekstu jest nie tylko efektem działania ręki wiodącej, ale także jej współdziałania z ręką nie piszącą, która podtrzymuje zeszyt i przesuwa go w miarę pisania. Umożliwia to stabilność ręce piszącej, która nie musi się podnosić i zmieniać pozycji. Ważne jest rozwijanie koordynacji ruchów obydwu rąk, gdyż obie uczestniczą w czynności pisania.

6. Współdziałanie oka i ręki:

Warunkiem poprawnego zapisu tekstu, szybkiego tempa i dobrego poziomu graficznego pisma jest możliwość śledzenia wzrokiem czynności pisania – ruchu ręki i powstającego tekstu. Ważne jest zatem:

- Usprawnienie współdziałania ręki i oka poprzez ćwiczenia rozwijające koordynację wzrokowo – ruchową,
- Umożliwienie kontroli wzrokowej dzięki poprawnemu położeniu zeszytu, właściwemu chwytowi pióra i pozycji ręki piszącej.

Proces pisania powinien być poprzedzony różnymi ćwiczeniami, których celem jest usprawnienie techniki pisania. Ćwiczenia te służą zmniejszeniu nadmiernego napięcia mięśniowego, które utrudnia technikę pisania i powoduje szybkie zmęczenie dziecka.

Do tych ćwiczeń należą:

1. Ćwiczenia rozwijające precyzję i koordynację ruchów

- Zabawy palcami i dłońmi – teatrzyk cieni, teatrzyk ruchu,
- Zabawy manipulacyjne – rozkruszane palcami grudek piasku, zabawy piaskiem i wodą, nawlekanie koralików, haftowanie na tekturkach z dziurką, wycinanie papieru,
- Zabawy konstrukcyjne – zabawy klockami,
- Zabawy dydaktyczne – puzzle, układanki,
- Zabawy plastyczne – modelowane w plastelinie, modelinie, malowanie palcem.

2. Ćwiczenia kształcące prawidłowy uchwyt i regulujące napięcie mięśniowe rąk

- Kształtowanie świadomości prawidłowego uchwytu i napięcia mięśniowego,
- Zaciskanie i rozwieranie pięści z uświadomieniem sobie stanów napięcia i rozluźnienia,
- Zabawy z wodą – pryskanie wodą, otrzepywanie rąk z wody.

3. Ćwiczenia kształtujące nawyki ruchowe związane z kierunkiem pisania

- Kreślenie linii pionowych od góry do dołu, a poziomych od lewej do prawej,
- Uświadomienie kierunków prawo – lewo w schemacie własnego ciała,
- Rysowanie kół przeciwnie do kierunku wskazówek zegara,
- Zachowanie kierunku od lewej do prawej strony podczas pisania.

4. Ćwiczenia usprawniające koordynację wzrokowo – ruchową

- Kreślenie kształtów graficznych w przestrzeni,
- Malowanie kształtów graficznych pędzlem na dużych arkuszach papieru,
- Wypełnianie pędzlem i farbą konturów,
- Kreślenie kształtów graficznych za pomocą kreski,
- Obrysowywanie przedmiotów i rysowanie w szablonach,
- Rysowanie po śladzie, od ręki,
- Kreślenie ruchów kolistych w powietrzu – koła, leniwe ósemki, raz prawą, raz lewą ręką.

5. Ćwiczenia kształtujące świadomość w schemacie ciała i orientację w przestrzeni

- Uświadomienie schematu własnego ciała – wskazywanie lewej i prawej strony ciała, dotykanie naprzemienne (lewy łokieć, prawe kolano, prawy łokieć, prawe kolano, prawa dłoń, lewa stopa, lewa dłoń, lewa stopa),
- Obrysowywanie części ciała i ich nazywanie,
- Chodzenie po liniach prostych, krzywych i łamanych,
- Chwytywanie piłki raz lewą raz prawą ręką,
- Wybijanie rytmu nogami o podłogę, na bębenku,

- Wybijanie rytmu prawą ręką, prawą nogą, lewą ręką, lewą nogą, prawą ręką, lewą nogą, lewą ręką, prawą nogą.

Nauka pisania u dziecka leworęcznego powinna przebiegać w dwóch etapach:

- Pisanie po śladzie ze zwróceniem uwagi na miejsce rozpoczęcia litery oraz kierunek jej kreślenia,
- Utrwalenie liter poprzez przepisywanie ich według wzorów i utrwalenie ich z pamięci.

Wszystkie ćwiczenia powinny być przeprowadzane systematycznie, bo tylko wtedy przyniosą oczekiwane rezultaty. Opisane powyżej wskazania dotyczące pisania lewą ręką są ważne i warto zwrócić na nie uwagę, gdyż pozwolą one dziecku szybciej opanować technikę pisania. Pracując z dziećmi leworęcznymi możemy spotkać się z wieloma trudnościami, ale pracując systematycznie wg wyżej wymienionych wskazówek możemy szybciej pomóc pokonać dziecku trudności związane z jego leworęcznością. Wśród tych wszystkich zasad jedna jest najważniejsza – dziecko ma prawo do wyboru ręki, którą chce się posługiwać. Największą szkodą jest przestawianie dziecka na „siłę” na prawą stronę. Pamiętajmy, że dzieci leworęczne często są zdolne i umieją sobie poradzić ze swoimi problemami.

Opracowała Magdalena Pabijanek